

Strateški plan razvoja kulturnog turizma Makarske

2 Doživljaji i teme

Naziv studije

Strateški plan razvoja održivog kulturnog turizma za područje Grada Makarske

Naručitelj

Grad Makarska

Autorice / Muze d.o.o.

Dragana Lucija Ratković Aydemir
Iva Klarić Vujović
Lucija Biličić
Meri Vesanović
Mirna Draženović
Mateja Kuka
Melita Trbušić
Katarina Juras

Kolovoz 2022.

Radna grupa

Zoran Paunović, Grad Makarska
Antonia Radić Brkan, Grad Makarska
Sandra Vranješ, Grad Makarska
Tamara Batinić, Grad Makarska
Dražen Kuzmanić, Grad Makarska
Lidija Vukadin Vranješ, MARA - Makarska razvojna agencija
Vedran Validžić, Turistička zajednica grada Makarske
Sanja Glavina, Turistička zajednica grada Makarske
Marinko Tomasović, Gradski muzej Makarska
Toni Urlić, Gradski muzej Makarska
Josip Karamatić, Gradska galerija Antun Gojak
Marino Srzić, Gradska knjižnica
Ana Duvnjak, Gradska knjižnica
Ante Grčić, Srednja škola fra Andrije Kačića Miošića Makarska
Ante Škrabić, Ogranak Matice hrvatske u Makarskoj
Božo Škarica, Gradska glazba Makarska
Any Carević Grbić, Makarski Folklorni ansambl Tempet
Hrvoje Škrabić, Javna ustanova „Park prirode Biokovo“
Vedrana Vela Puharić, Javna ustanova „Park prirode Biokovo“
Agata Ravlić, turistički vodič
Nora Kuluz, etnologinja
Frane Filipetti, Pomorsko športsko ribolovno društvo „Arbun“
Antonia Vodanović, Udruga Kačić
Petra Jerković, Udruga Kačić
Petar Kelvišer, Ruke za bolju Makarsku
Sanja Srzić, akademska slikarica
Tina Divić, vizualna umjetnica, Udruga Mart
Marija Ivanković, vizualna umjetnica, Udruga Mart
Davor Šegota, Lutkarsko Društvo Zlatousti
Petra Mravičić, TiP extreme
Marina Šimić Obradović, Marina Design
Svjetlana Sofić, Arta Larga by Gastro diva
Momo Lađević, Freelance (Art Klub)
Marina Josipović, Hotel Park Makarska

„... ono što odmah osjetimo kada se grad, mjesto ili regija izrazito razlikuje od drugog koji smo posjetili. Nazovite to atmosferom ili ambijentom: amalgam krajolika, gradskog tkiva i stanovnika zajednice, izražen kroz jedinstvene prizore, zvukove i 'događanja' koji nas intrigiraju i očaravaju.”

Kanadski stručnjak za kulturni turizam Steven Thorne u: *Cultural and Heritage Tourism: A Handbook for Community Champions*, 2012.

Sadržaj

Doživljaji duha mjesta 5

Standardi kvalitete.....5

Tipovi doživljaja.....5

Kategorizacija doživljaja Makarske 6

Doživljaji materijalne kulturne baštine.....7

Muzeji i centri za posjetitelje 7

Knjižnice i arhivi.....7

Arhitektura i urbanizam 7

Arheološka baština.....8

Sakralna baština.....8

Javna plastika i spomenici 8

Maritimna baština 9

Ruralne cjeline i kulturni krajolik 9

Matrica pozicioniranja proizvoda materijalne kulturne baštine 9

Doživljaji nematerijalne kulturne baštine i atributa mjesta 10

Značajne ličnosti Makarske..... 10

Povijesni narativi 10

Gastronomске tradicije 11

Tradicijski ples i glazba..... 11

Običaji, tradicije, predaja 11

Suvremeni atributi mjesta..... 12

Matrica pozicioniranja proizvoda nematerijalne kulturne baštine 12

Doživljaji prirodne baštine 13

Interpretacijski i posjetiteljski centri..... 13

Značajni krajolici, vidikovci i plaže 13

Tematski vrtovi 13

Astronomija 14

Matrica pozicioniranja proizvoda prirodne baštine 14

Doživljaji umjetnosti 15

Vizualne umjetnosti.....15

Izvedbene umjetnosti.....15

Matrica pozicioniranja proizvoda umjetnosti 15

Glavne teme destinacije Makarska 16

Tema 1 *Istraži Makarsku pastoralu*.....17

Poruka entuzijastima prirodne i ruralne baštine.....17

Doživljaji prirodne i ruralne baštine 17

Tema 2 *Oslobodi istraživača u sebi*.....20

Poruka entuzijastima kulturne baštine.....20

Doživljaji kulturne baštine.....20

Tema 3 *Aktiviraj (se) kulturno*.....24

Poruka entuzijastima vizualnih umjetnosti 24

Doživljaji vizualne i multimedijalne umjetnosti.....24

Tema 4 *Slavimo zajedno* 26

Poruka entuzijastima izvedbenih umjetnosti.....26

Doživljaji izvedbene i multimedijalne umjetnosti 26

Tema 5 *Opusti se i uživaj u Makarskoj* 28

Poruka entuzijastima eno-gastronomije.....28

Doživljaji eno-gastronomije 28

Tkanje duha mjesta Makarske 30

Povezivanje tema i doživljaja 30

Povezivanje s ciljnim skupinama 30

Doživljaji duha mjest

Kulturno turistički proizvod Makarske sastoji se od stotinjak kulturnih doživljaja. Ova brojka uključuje sve aktivne doživljaje, one koji su u nastajanju, te one prepoznate kroz ovaj strateški plan koji se tek trebaju razvijati.

Standardi kvalitete

Ovim strateškim planom doživljajima duha mjesta Makarske nazivamo sve one doživljaje koji zadovoljavaju standarde kvalitete, te koji su utemeljeni na principima održivosti: okolišnoj, gospodarskoj i društvenoj. Standardi kvalitete podrazumijevaju razvijenu infrastrukturu i usluge za posjetitelje te adekvatno estetsko i funkcionalno održavanje, a što uključuje:

- uređene pristupe,
- kvalitetnu signalizaciju,
- urednost i čistoću,
- prilagođenost osobama s invaliditetom,
- dostupnost informacija,
- održavane toalete,
- ponudu za okrpju i druge usluge,
- kvalitetnu interpretaciju,
- autentičnost.

Tipovi doživljaja

Glavni doživljaji

Glavni doživljaji su ikone destinacije kulturnog turizma. To su najrazvijeniji i najprepoznatljiviji doživljaji. Oni imaju visoke standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga i najčešće izazivaju „vau“ efekt.

Prateći doživljaji

Prateći doživljaji su sekundarni doživljaji u destinaciji. Iako u pravilu ne izazivaju „vau“ efekt, oni nisu manje značajni. Najčešće, ali ne i nužno, to su doživljaji koji su manje razvijeni od glavnih i koji su manje istaknuti na turističkom tržištu. Imaju minimalno dobre ili prihvatljive standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga za posjetitelje.

Podržavajući doživljaji

Podržavajući doživljaji su limitiraniji u veličini i dosegu od glavnih i pratećih. Oni su često mali biseri – primjerice atelijeri lokalnih umjetnika ili arheološki lokaliteti kojima nedostaje adekvatna prezentacija. Ponekad mogu, poput muzeja zajednice ili ekomuzeja ili događanja koje produciraju neprofitne organizacije, biti sputani nedostatkom organizacijskih resursa ili neadekvatnim smještajem. Podržavajući doživljaji u svakom slučaju moraju imati minimalno dobre ili prihvatljive standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga za posjetitelje.

Bez obzira na to o kojem se od tri tipa doživljaja radi, doživljaji kulturnog turizma uvijek dijele slijedeće kvalitete:

- Doživljaj je inovativno interpretiran: educira, stimulira i provocira emocionalni odgovor
- Doživljaj je autentičan, a ne umjetan
- Doživljaj sadrži *hands-on*, participativni element
- Doživljaj ima element iznenađenja kao dodanu vrijednost
- Doživljaj ima standarde kvalitete i usluga koje premašuju očekivanja posjetitelja.

Kategorizacija doživljaja Makarske

U nastavku donosimo popis kulturnih doživljaja Makarske i njihovu kategorizaciju. Cilj kategorizacije doživljaja je oblikovati duh mjesta kao turistički proizvod. Ključan rezultat ove matrice nije statistika doživljaja, nego teme koje proizlaze iz kategorizacija i na kojima će se razvijati održivi kulturni turizam duha mjesta Makarske.

Doživljaji su razvrstani u četiri skupine: 1) Doživljaji materijalne kulturne baštine, 2) Doživljaji nematerijalne kulturne baštine i atributa mjesta, 3) Doživljaji prirodne baštine i 4) Doživljaji umjetnosti.

Unutar svake skupine grupirani su prema vrstama te kategorizirani prema tipovima: **glavni**, **prateći** i **podržavajući**. Kategorizacija tipova doživljaja polazi od pretpostavke željenog stanja i razvijenog standarda kvalitete. Neki su doživljaji već realizirani (**A**), druge je potrebno osnažiti (**B**), a treći zahtijevaju ozbiljnije transformacije ili su tek u inicijalnoj fazi (**C**). Za bolje razumijevanje razvoja doživljaja i tema preporuča se simultano praćenje opisa doživljaja u trećoj cjelini strateškog plana *Ciljevi i aktivnosti*.

Svakako treba uzeti u obzir da ovaj popis doživljaja nije konačan, već predstavlja okvir koji se s vremenom može i treba mijenjati. Jednako tako, dodijeljena kategorija nije trajna. Svi će doživljaji uvijek imati mogućnosti za dodatan razvoj pa tako s vremenom neki koji su sada kategorizirani kao podržavajući mogu postati prateći ili prateći mogu postati glavni. Mnogi se aktivni doživljaji mogu produkcijski i infrastrukturno dovesti na višu razinu pa time isto promijeniti kategoriju.

Doživljaji materijalne kulturne baštine

Popis doživljaja materijalne kulturne baštine donosi materijalne fenomene baštine Makarske koje posjetitelji mogu doživjeti na različite načine i koji na određeni način imaju karakteristike kulturno-turističkih proizvoda.

Doživjeti ne znači samo vidjeti, već osjetiti svim osjetilima, angažirati se srcem i umom te se dublje povezati s mjestom i baštinom. Svi ti elementi zajedno čine doživljaje (proizvode) materijalne kulturne baštine Makarske.

Muzeji i centri za posjetitelje

Glavni doživljaji

- Gradski muzej Makarska (Kalalarga 3) – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Prezencijski centar Veliki Kaštel u Kotišini – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)

Prateći doživljaji

- Centar za posjetitelje TZ Makarska – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Nove tematske staze inspirirane muzejima i centrima za posjetitelje – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Rodna kuća Petra Perice u Kotišini – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana zbirkama muzeja i centara za posjetitelje materijalne kulturne baštine (cjelogodišnji programi) (B)

Knjižnice i arhivi

Glavni doživljaji

- Knjižnica i arhiv Franjevačkog samostana – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Prateći doživljaji

- Festivali Makarska – *Šumoteka* (B)
- Festivali Makarska – *Storytelling festival* (C)
- Nove tematske staze inspirirane baštinom knjižnica i arhiva – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Gradska knjižnica Makarska – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (B)

Arhitektura i urbanizam

Glavni doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* Starog grada i rive, urbanističke cjeline, istaknutih ulica, trgova i građevina (Kačićev trg, Kalalarga, Lištun, palače Tonoli, Ivanišević, kuće Karalipeo-Mrkušić, Babić-Lozina, Kalalarga 3, Vuković (Kalalarga 8 i 10), Miličić, Gačina, Dominis, Alačević....) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Festivali Makarska – *Barok u susretu s Makarskom* (C)

Prateći doživljaji

- Festivali Makarska – *Maestrale* (A)
- Nove tematske staze inspirirane arhitekturom i urbanizmom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana arhitekturom i urbanizmom (cjelogodišnji programi) (B)
- Hoteli baštine – razvoj ponude davatelja usluga (C)

Arheološka baština

Glavni doživljaji

- Arheološki park sv. Petar – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Festivali Makarska – *Festival arheologije* (C)

Prateći doživljaji

- „Mini“ arheo-parkovi Makarske Kula na Zelenki, Gradac na Osejavi, Gradina Veliko Brdo, Brdo – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Nove tematske staze inspirirane arheološkom baštinom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana arheološkom baštinom (cjelogodišnji programi) (B)

Sakralna baština

Glavni doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* katedrale sv. Marka – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* franjevačkog samostana sa crkvom Blažene Djevice Marije – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* crkve sv. Filipa Nerija i crkve sv. Petra – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* gradskog groblja sv. Križa – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Nove tematske staze inspirirane sakralnom baštinom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Svetište Vepric – hodočasnički doživljaj (A)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana sakralnom

baštinom (cjelogodišnji programi) (B)

- Interpretacija i signalizacija *in situ* crkvice i kapelica podbiokovlja (Svetište Male Gospe u Velikom Brdu, Crkva sv. Mihovila u Velikom Brdu, Crkva sv. Jeronima u Velikom Brdu, Crkva i groblje sv. Ivana u Makru, Crkva sv. Andrije u Kotišini, Crkva sv. Martina u Kotišini, Crkva sv. Ante u Kotišini, Crkva sv. Jure na Biokovu, Kapela sv. Nikole na lokalitetu Zakučje) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Javna plastika i spomenici

Glavni doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* povijesnih spomenika (spomenik fra Andrije Kačića Miošića, Mletačka česma, Mletački šandarac, Napoleonov spomenik...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* sakralnih spomenika (sv. Petar, don Mihovila Pavlinovića, fra Ante Barišić...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Nove tematske staze inspirirane javnom plastikom i spomenicima – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* memorijalnih spomenika (dr. Ante Starčević, dr. Franje Tuđmana, hrvatski branitelji u Domovinskom ratu, Revolucije, NOB-a u Velikom Brdu, NOB-a u Kotišini...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana ličnostima i događajima javne plastike (cjelogodišnji programi) (B)

Maritimna baština

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska - *Makarski maritimni festival* (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* materijalne maritimne baštine rive (tradiijske barke, sidro, svjetionik...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Prateći doživljaji

- Nove tematske staze inspirirane maritimnom baštinom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana maritimnom baštinom (cjelogodišnji programi) (B)
- Turistički obilasci brodicama (A)

Ruralne cjeline i kulturni krajolik

Glavni doživljaji

- Interpretacija ruralnih cjelina (Veliko Brdo – Baškovići, Prodani, Gojaci – ostaci tradicijskog graditeljstva), Makar – ostaci tradicijskog graditeljstva, Mlinice - sačuvane stare mlinice na potoku Vrutak) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Postojeće tematske staze s vidikovcima (Kotšina...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (B)

Prateći doživljaji

- Nove tematske staze inspirirane ruralnim cjelinama i kulturnim krajolikom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Vidikovci kulturnog krajolika – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja (cjelogodišnji programi) (B)

- Maslinici, vinogradi i voćnjaci – aktiviranje ruralnog prostora (cjelogodišnji programi) (C)
- Difuzni hoteli podbiokovskih sela – razvoj ponude davatelja usluga (C)

Matrica pozicioniranja proizvoda materijalne kulturne baštine

U matrici pozicioniranja proizvoda materijalne kulturne baštine nije unesen konačan broj doživljaja npr. broj tematskih staza, vidikovaca, programa ustanova, broj ponude turističkih i kostimiranih interpretacijskih vođenja jer se tek trebaju sustavno razvijati kao pojedinačni doživljaji. Zato je ovaj zbroj okviran i orijentacijski.

S implementacijom ove strategije i njezinom godišnjom evaluacijom ažurirati će se status gotovosti i aktualan broj doživljaja. Cilj je balansirano i smisleno razvijanje doživljaja temeljenih na stvarnim i autentičnim fenomenima, kulturnim i prirodnim vrijednostima prostora, imajući uvijek svijest o cjelini doživljaja duha mjesta Makarske.

MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	Matrica pozicioniranja proizvoda			
TIP DOŽIVLJAJA	GLAVNI	PRATEĆI	PODRŽAVAJUĆI	UKUPNO
Muzeji i centri za posjetitelje	2	2	2	6
Knjižnice i arhivi	1	3	1	5
Arhitektura i urbanizam	2	2	1	5
Arheološka baština	2	2	1	5
Javna plastika i spomenici	1	2	2	5
Maritimna baština	1	2	1	4
Ruralne cjeline i kulturni krajolik	2	2	3	7
UKUPNO	11	15	11	37

Doživljaji nematerijalne kulturne baštine i atributa mjesta

Nematerijalna kulturna baština i atributi Makarske igraju važnu ulogu u doživljaju duha mjesta. Radna skupina je na participativnoj radionici u procesu izrade ovog strateškog plana mapirala fenomene nematerijalne kulturne baštine i atributa duha mjesta Makarske koji su ovdje poslužili za razvoj doživljaja. Fenomeni nikako nisu konačni i biti će dopunjavani kroz ostvarenje aktivnosti ciljeva ovog strateškog plana.

Koju ulogu imaju pripovijesti i priče u interpretaciji mjesta? Narativi i priče su "vezivno tkivo" koje povezuje prošlost i sadašnjost zajednice, njezina postignuća, njezine vizije i vizionare. Oni su utkani u tisak i kolateral marketinške kampanje na webu. Oni komuniciraju osjećaj zajednice o sebi, pomažući posjetiteljima da bolje razumiju i poštuju destinaciju i da se s njom dublje povežu.

Za potrebe interpretacije mjesta potreban je skroman broj povijesnih narativa. Namjera ovdje nije bilježiti povijest Makarske, već identificirati narative koji predstavljaju ključna poglavlja u razvoju grada.

Aktualne priče nisu "novinske priče". One su vinjete koje su, zajedno s povijesnim narativima, utkane u marketinške kampanje i komunikaciju putem web stranice. Svaka priča baca svjetlo na Makarsku, bilo da se radi o materijalnoj i nematerijalnoj baštini, umjetnosti, vinu i gastronomiji ili prirodi. U idealnom slučaju, svaka priča također obuhvaća jednu ili više nematerijalnih kulturnih dobara Makarske.

Značajne ličnosti Makarske

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska - *Storytelling festival* (C)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana sa značajnim ličnostima Makarske (Fra Andrija Kačić Miošić i rod Kačića, biskup Bijanković, Fra Jure Radić, Antun Gojak, Ante Rožić ...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana značajnim ličnostima (Fra Andrija Kačić Miošić i rod Kačića, Fra Jure Radić, Antun Gojak, Ante Rožić) (cjelogodišnji programi) (B)

Povijesni narativi

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska - *Storytelling festival* (C)
- Festivali Makarska - *Makarski maritimni festival* (C)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana s povijesnim narativima Makarske (prapovijesna Makarska, antičko doba, srednji vijek, tursko razdoblje, doba Venecije, Francuska uprava, Austrougarska Makarska ...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana povijesnim narativima (cjelogodišnji programi) (B)

Gastronomske tradicije

Glavni doživljaji

- Gastronomski centar Stara ribarnica – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Restorani s ponudom autentične gastronomske tradicije (torta makarana, mediteranska kuhinja, podbiokovska kužina...) – ponuda davatelja usluga (C)
- Festivali Makarska – *Festival hrane* (C)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* gastronomske tradicije (gradska tržnica, kupovina ribe iz kočarica, mjesta kušanja torte makarane, mjesta kušanja mediteranske kuhinje, mjesta kušanja biokovske kuhine...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana gastronomskom tradicijom (cjelogodišnji programi) (B)
- Nove tematske staze inspirirane gastronomskom tradicijom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- OPG-ovi – aktiviranje ruralnog prostora (cjelogodišnji programi) (C)
- Solana Ramova – aktiviranje kulturnog krajolika (B)

Tradicijski ples i glazba

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska – *Međunarodni etno festival MEtno* (očuvanje i prezentacija fenomena tradicionalnih plesova Makarske: tempet, điger, klapsko pjevanje) (A)

Prateći doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana plesom i glazbom (cjelogodišnji programi) (B)

Podržavajući doživljaji

- Nove tematske staze inspirirane plesom i glazbom – kulturna

infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Običaji, tradicije, predaja

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska – *Advent* (B)
- Festivali Makarska – *Uskrs* (B)
- Festivali Makarska – *Zimski karneval* (B)
- Festivali Makarska – *Ljetni karneval* (B)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana s običajima, tradicijama, predajom (papuča biskupa Bijankovića, picokare, biokovske vile, demonološka bića: vještice, vukodlaci, orbo; heroine iz doba kuge, biokovski ledari) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana običajima, tradicijom i predajom (papuča biskupa Bijankovića, picokare, biokovske vile, demonološka bića: vještice, vukodlaci, orbo; heroine iz doba kuge, biokovski ledari) (cjelogodišnji programi) (B)
- Specijalizirani dućani sa suvenirima inspiriranim nematerijalnom baštinom Makarske i znamenitim ljudima (papuča biskupa Bijankovića, Picokare, biokovske vile, heroine iz doba kuge, biokovski ledari, tradicionalne pjesme i plesovi, ...) – ponuda davatelja usluga (C)

Suvremeni atributi mjesta

Glavni doživljaji

- Dan grada (A)

Prateći doživljaji

- Gradske česme i fontane – aktiviranje urbanog prostora (C)
- Kućni ljubimci – aktiviranje urbanog prostora (C)

Podržavajući doživljaji

- Diplomski studij hotelijerstva i gastronomije – razvoj specijalističkih i stručnih studijskih programa (C)
- Međunarodni master za inovacije u gastronomiji – razvoj specijalističkih i stručnih studijskih programa (C)

Matrica pozicioniranja proizvoda nematerijalne kulturne baštine

U matrici pozicioniranja proizvoda nematerijalne kulturne baštine i atributa mjesta nije unesen konačan broj doživljaja npr. programi ustanova, broj ponude turističkih i kostimiranih interpretacijskih vođenja i slično jer se tek trebaju sustavno razvijati kao pojedinačni doživljaji. Zato je ovaj zbroj okviran i orijentacijski.

S implementacijom ove strategije i njezinom godišnjom evaluacijom ažurirati će se status gotovosti i aktualan broj doživljaja. Cilj je balansirano i smisleno razvijanje doživljaja temeljenih na stvarnim i autentičnim fenomenima, kulturnim i prirodnim vrijednostima prostora, imajući uvijek svijest o cjelini doživljaja duha mjesta Makarske.

NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	Matrica pozicioniranja proizvoda			
TIP DOŽIVLJAJA	GLAVNI	PRATEĆI	PODRŽAVAJUĆI	UKUPNO
Značajne ličnosti Makarske	1	1	1	3
Povijesni narativi	2	1	1	4
Gastronomske tradicije	2	2	4	8
Tradicijski ples i glazba	1	1	1	3
Običaji, tradicije, predaja	4	1	2	7
Suvremeni atributi mjesta	1	3	2	6
UKUPNO	11	9	11	31

Doživljaji prirodne baštine

Interpretacijski i posjetiteljski centri

Glavni doživljaji

- Prezentski centar Veliki Kaštel u Kotišini – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Malakološki muzej Franjevačkog samostana – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (B)

Prateći doživljaji

- Prezentski centar „Adrion – srce planine“ PP Biokovo – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)

Podržavajući doživljaji

- Institut „Planina i more“ – aktiviranje specijalističkih i stručnih studijskih programa (B)
- Informativni centar Ravna Vlača PP Biokovo – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Posjetiteljski centar u Župi – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (A)

Značajni krajolici, vidikovci i plaže

Glavni doživljaji

- Festivali Makarska – *Festival Planina i more* (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* značajnih krajolika i plaža (park šume sv. Petar i Osejava; plaže Nugal, Biloševac, Cvitačka, Ramova...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Vidikovci Makarske – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Prateći doživljaji

- Nebeska šetnica – *Skywalk* PP Biokovo – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Vidikovci PP Biokovo Staza, Štrbina, Vošac i vrh sv. Jure – kulturna

- infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Poučna geološka staza Makar-Vošac – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (A)

Podržavajući doživljaji

- Nove tematske staze inspirirane značajnim krajolicima i plažama – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Turistička planinarska, biciklistička i interpretacijska vođenja inspirirana značajnim krajolicima, vidikovcima i plažama (cjelogodišnji programi) (B)
- Tematski kamp – ponuda davatelja usluga (C)

Tematski vrtovi

Glavni doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* Botaničkog vrta Kotišina – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (B)

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* vrta Franjevačkog samostana Blažene Djevice Marije – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Podržavajući doživljaji

- Nove tematske staze inspirirane tematskim vrtovima – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Turistička planinarska, biciklistička i interpretacijska vođenja inspirirana tematskim vrtovima (cjelogodišnji programi) (B)
- Gradski parkovi, vrtovi i zelene oaze – aktiviranje urbanog prostora (C)

Astronomija

Glavni doživljaji

- Makarska zvjezdarnica – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) **(B)**
- Festivali Makarska – *Makarski astro festival* **(C)**

Prateći doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* Astro park – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) **(A)**
- Nove tematske staze inspirirane astronomijom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) **(C)**

Podržavajući doživljaji

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana astronomijom (cjelogodišnji programi) **(B)**

PRIRODNA BAŠTINA	Matrica pozicioniranja proizvoda			
	GLAVNI	PRATEĆI	PODRŽAVAJUĆI	UKUPNO
Interpretacijski i posjetiteljski centri	2	1	3	6
Značajni krajolici, vidikovci plaže	3	3	3	9
Tematski vrtovi	1	1	3	5
Astronomija	2	2	1	5
UKUPNO	8	7	10	25

Matrica pozicioniranja proizvoda prirodne baštine

U matrici pozicioniranja proizvoda prirodne baštine nije unesen konačan broj doživljaja npr. programi ustanova, tematskih staza, broj ponude turističkih, planinarskih, biciklističkih i interpretacijskih vođenja i slično jer se tek trebaju sustavno razvijati kao pojedinačni doživljaji. Zato je ovaj zbroj okviran i orijentacijski.

S implementacijom ove strategije i njezinom godišnjom evaluacijom ažurirati će se status gotovosti i aktualan broj doživljaja. Cilj je balansirano i smisleno razvijanje doživljaja temeljenih na stvarnim i autentičnim fenomenima, kulturnim i prirodnim vrijednostima prostora, imajući uvijek svijest o cjelini doživljaja duha mjesta Makarske.

Doživljaji umjetnosti

Vizualne umjetnosti

Glavni doživljaji

- Centar za vizualne umjetnosti Gojak Merkur 5 – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Vila Irena – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Festivali Makarska – *Fotografski kamp i festival fotografije* (C)
- Festivali Makarska – *Filmski festival Kino Mediteran* (C)

Prateći doživljaji

- Prostor za umjetničke rezidencije u Palači Tonoli – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Prodajne galerije uličnih umjetnika na otvorenom ... – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (A)
- Festivali Makarska – *Likovne kolonije* (B)
- Festivali Makarska – *Sharebox Makarska* (B)
- Programi urbanih intervencija i umjetničkog aktivizma – aktiviranje urbanog prostora (C)

Podržavajući doživljaji

- Interpretacija i signalizacija *in situ* galerija, atelijera i udruga vizualnih umjetnosti (ateljieri Srzić, Dragičević, *New World Lover Art Gallery*, galerija Gorana Novovića...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Interpretacija i signalizacija suvremene javne plastike (U korak s vremenom, Bonaca, Tinov spomenik...) – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Tematski barovi inspirirani vizualnim umjetnostima – razvoj ponude davatelja usluga (C)
- Specijalizirani dućani s unikatnom ponudom (moda, dizajn, keramika, staklo, dizajn, ...) – razvoj dućana s autentičnom ponudom (C)

Izvedbene umjetnosti

Glavni doživljaji

- Centar izvedbenih umjetnosti (CIU) na Živkinom dvoru – kulturna infrastruktura u zatvorenom (cjelogodišnji programi) (C)
- Festivali Makarska – *Makarska jazz festival* (A)
- Festivali Makarska – *Festival ulične umjetnosti* (C)
- Festivali Makarska – *kULTRA* (B)
- Festivali Makarska – *Kazališni festivali* (C)

Prateći doživljaji

- Festivali Makarska – *Maestrale* (A)
- Programi urbanih intervencija i umjetničkog aktivizma – aktiviranje urbanog prostora (C)

Podržavajući doživljaji

- Tematski barovi inspirirani izvedbenim umjetnostima – razvoj ponude davatelja usluga (C)

Matrica pozicioniranja proizvoda umjetnosti

U matrici pozicioniranja proizvoda umjetnosti nije unesen konačan broj doživljaja jer se tek trebaju sustavno razvijati kao pojedinačni doživljaji. Zato je ovaj zbroj okviran i orijentacijski. S implementacijom ove strategije i njezinom godišnjom evaluacijom ažurirati će se status gotovosti i aktualan broj doživljaja. Cilj je balansirano i smisleno razvijanje doživljaja temeljenih na stvarnim i autentičnim fenomenima, kulturnim i prirodnim vrijednostima prostora, imajući uvijek svijest o cjelini doživljaja duha mjesta Makarske.

DOŽIVLJAJI UMJETNOSTI	Matrica pozicioniranja proizvoda			
	GLAVNI	PRATEĆI	PODRŽAVAJUĆI	UKUPNO
Vizualne umjetnosti	4	5	4	13
Izvedbene umjetnosti	5	2	1	8
UKUPNO	9	7	5	21

Glavne teme destinacije Makarska

U tkanju duha mjesta Makarske pet kulturnih tema pokrivaju prvi i srednji plan te pozadinu destinacije. Planove tkanja duha mjesta oblikuje stotinjak glavnih, pratećih i podržavajućih doživljaja.

Teme koje pokrivaju jedinstveni duh mjesta Makarske su:

1. Istraži Makarsku pastoralu
2. Oslobodi istraživača u sebi
3. Aktiviraj (se) kulturno
4. Slavimo zajedno
5. Opusti se i uživaj u Makarskoj

U nastavku donosimo pregled svake kulturne teme, uključujući pojedinačna kulturna iskustva koja pripadaju svakoj temi, kako ona postojeća, tako i nova koja će se sustavno razvijati. Potom jasno opisujemo vrste doživljaja koji su zastupljeni i koju oni ulogu imaju u doživljaju duha mjesta (glavni, prateći, podržavajući) te skupinu kulturnih turista na koju svaka tema cilja.

Mali broj odabranih kulturnih doživljaja dodijeljen je u više kulturnih tema. Ovo „premještanje“ omogućuje istom iskustvu, gdje je to prikladno, osnažiti različite kulturne teme uz ciljanje više od jednog profila kulturnih turista.

Tema 1 Istraži Makarsku pastoralu

Poruka entuzijastima prirodne i ruralne baštine

Pastorala, u književnosti, vrsta je drame idiličnog ugođaja. Ističe ljepotu života u prirodi, a likovi su često vile, vilenjaci i satiri. Javila se u 12. stoljeću u starofrancuskoj lirici, kao kraća pripovjedna pjesma s naivnim dijalozima između vitezova, pastira i pastirica. Naša makarska i podbiokovska pastorala nije samo za pastire, a niti samo za vitezove, vile i satire. Sigurni smo pak da ćete se prepustiti da vam netko od njih bude suputnik, jer u naše doba oni vole biti turistički vodiči. Ukratko, ovdje leži izazov za sve vas koji ste rođeni avanturisti i volite prirodu. Možda tu svoju strast iz sto razloga ne živite svaki dan. Doživljaji makarske prirode pozivaju vas da probudite svog punokrvnog pustolova željnog autentičnosti i dubljeg povezivanja s prirodom. Zadovoljite svoju znatiželju, odmorite dušu, napojite oči, a svome tijelu priuštite boravak i kretanje u prirodnom okruženju Biokova i Jadranskog mora za kojim žudi cijelu godinu.

Doživljaji prirodne i ruralne baštine

Istraži Makarsku pastoralu pruža 32 autentična doživljaja prirode Makarske i života u podbiokovskim selima. Tema se primarno obraća entuzijastima za prirodnu i ruralnu baštinu.

Glavni doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Prezentacijski centar Veliki Kaštel u Kotišini (A)
- Malakološki muzej Franjevačkog samostana (B)
- Makarska zvjezdarnica (B)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Interpretacija ruralnih cjelina (Veliko Brdo – Baškovići, Prodani, Gojaci – ostaci tradicijskog graditeljstva), Makar – ostaci tradicijskog graditeljstva, Mlinice – sačuvane stare mlinice na potoku Vrutak) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* Botaničkog vrta Kotišina (B)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* značajnih krajolika i plaža (park šume sv. Petar i Osejava; plaže Nugal, Biloševac, Cvitačka, Ramova...) (C)
- Postojeće tematske staze s vidikovcima (Kotišina...) (B)
- Vidikovci Makarske (C)

Festivali Makarska

- Festival Planina i more (C)
- Makarski astro festival (C)

Prateći doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Prezentacijski centar „Adrion – srce planine“ PP Biokovo – kulturna infrastruktura u zatvorenom (A)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Interpretacija i signalizacija *in situ* Astro park (A)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* vrta Franjevačkog samostana Blažene Djevice Marije (C)
- Nove tematske staze inspirirane ruralnim cjelinama i kulturnim krajolikom (C)
- Nove tematske staze inspirirane astronomijom (C)
- Nebeska šetnica – Skywalk PP Biokovo (A)
- Vidikovci PP Biokovo Staza, Štrbina, Vošac i vrh sv. Jure (A)

- Vidikovci kulturnog krajolika (C)
- Poučna geološka staza Makar-Vošac (A)

Podržavajući doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Informativni centar Ravna Vlačka PP Biokovo (A)
- Posjetiteljski centar u Župi (A)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Nove tematske staze inspirirane značajnim krajolicima i plažama (C)
- Nove tematske staze inspirirane tematskim vrtovima – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Turistička i interpretacijska vođenja i ture

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana ruralnim cjelinama i kulturnim krajolikom (B)
- Turistička planinarska, biciklistička i interpretacijska vođenja inspirirana značajnim krajolicima, vidikovcima i plažama (cjelogodišnji programi) (B)
- Turistička planinarska, biciklistička i interpretacijska vođenja inspirirana tematskim vrtovima (cjelogodišnji programi) (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana astronomijom (cjelogodišnji programi) (B)

Aktiviranje ruralnog prostora

- Maslinici, vinogradi i voćnjaci (C)

Aktiviranje urbanog prostora

- Gradski parkovi, vrtovi i zelene oaze (C)

Ponuda davatelja usluga

- Difuzni hoteli podbiokovskih sela (C)
- Tematski kamp (C)

Specijalistički i stručni studijski programi

- Institut „Planina i more“ (B)

Na sljedećoj stranici: Biokovo, ustupila Turistička zajednica grada Makarske

Tema 2 Oslobodi istraživača u sebi

Poruka entuzijastima kulturne baštine

Istraživač je osoba koja želi nešto otkriti odlaskom na nepoznato mjesto. Možda mislite da je Marko Polo samo lik popularne serije, ali Marko Polo je zapravo bio poznati istraživač u 13. stoljeću. Neki čak tvrde da je rođen u obližnjoj Korčuli. U staroj Grčkoj, istraživač Pytheas putovao je na područje današnje Velike Britanije i Njemačke, a kineski istraživač Wang Dayuan istraživao je Indijski ocean i Južno kinesko more u drugom stoljeću prije Krista. U novije vrijeme istraživači su putovali na Mjesec i u svemir. Prije kasnog sedamnaestog stoljeća, ova vrsta avanturista nazivana je exploratour, od latinskog korijena explorare, "ispitati ili istražiti". E sad, ovako dugačak uvod bio je potreban kako bi se u njemu i ti lako prepoznao. Svoj istraživački duh, ljubav prema autentičnom, novom, iskonskom možeš u potpunosti namiriti istražujući bogatu baštinu Makarske. Jer ovdje te čekaju otkrića koja sežu u prapovijest, doba Grka i Rimljana, ranoga kršćanstva, a poslije i velikih kultura i civilizacija novoga doba: venecijanske, osmanske, Napoleonove i Austro-Ugarske.

Doživljaji kulturne baštine

Oslobodi istraživača u sebi dominantna je tema koja obuhvaća 48 doživljaja koji privlače ljude koji su znatiželjni i imaju poriv učiti i biti uronjeni u autentičnu kulturu u destinacije – snažna motivacija za mnoge kulturne putnike. Bogata makarska baština entuzijastima za baštinu nudi nepresušan izvor jedinstvenih doživljaja.

Glavni doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Gradski muzej Makarska (Kalalarga 3) (C)
- Prezentacijski centar Veliki Kaštel u Kotišini (A)
- Knjižnica i arhiv Franjevačkog samostana (C)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Arheološki park sv. Petar (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* Starog grada i rive, urbanističke cjeline, istaknutih ulica, trgova i građevina (Kačićev trg, Kalalarga, Lištun, palače Tonoli, Ivanišević, kuće Karalipeo-Mrkušić, Babić-Lozina, Kalalarga 3, Vuković (Kalalarga 8 i 10), Miličić, Gačina, Dominis, Alačević...) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* katedrale sv. Marka (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* franjevačkog samostana sa crkvom Blažene Djevice Marije (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* povijesnih spomenika (spomenik fra Andrije Kačića Miošića, Mletačka česma, Mletački štandarac, Napoleonov spomenik...) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* materijalne maritimne baštine rive (tradicijske barke, sidro, svjetionik...) (C)

Festivali Makarska

- Festival arheologije (C)
- Makarski maritimni festival (C)
- Storytelling festival (C)

Prateći doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Centar za posjetitelje TZ Makarska (A)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- „Mini“ arheo-parkovi Makarske Kula na Zelenki, Gradac na Osejavi, Gradina Veliko Brdo, (C)

- Nove tematske staze inspirirane muzejima i centrima za posjetitelje (C)
- Nove tematske staze inspirirane baštinom knjižnica i arhiva (C)
- Nove tematske staze inspirirane arhitekturom i urbanizmom (C)
- Nove tematske staze inspirirane arheološkom (C)
- Nove tematske staze inspirirane javnom plastikom i spomenicima (C)
- Nove tematske staze inspirirane sakralnom baštinom (C)
- Nove tematske staze inspirirane maritimnom baštinom (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* crkve sv. Filipa Nerija i crkve sv. Petra (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* gradskog groblja sv. Križa (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* sakralnih spomenika (sv. Petar, don Mihovila Pavlinovića, fra Ante Barišić...) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana sa značajnim ličnostima Makarske (Fra Andrija Kačić Miošić i rod Kačića, biskup Bijanković, Fra Jure Radić, Antun Gojak, Ante Rožić ...) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana s povijesnim narativima Makarske (prapovijesna Makarska, antičko doba, srednji vijek, tursko razdoblje, doba Venecije, Francuska uprava, Austrougarska Makarska ...) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* mjesta povezana s običajima, tradicijama, predajom (papuča biskupa Bijankovića, picokare, biokovske vile, demonološka bića: vještice, vukodlaci, orbo; heroine iz doba kuge, biokovski ledari) (C)

Festivali Makarska

- Šumoteka (B)
- Storytelling festival (C)
- Maestrle (A)

Aktiviranje urbanog prostora

- Gradske česme i fontane (C)

Podržavajući doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Rodna kuća Petra Perice u Kotišini (B)
- Gradska knjižnica Makarska (B)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Interpretacija i signalizacija *in situ* crkvice i kapelica podbiokovlja (Svetište Male Gospe u Velikom Brdu, Crkva sv. Mihovila u Velikom Brdu, Crkva sv. Jeronima u Velikom Brdu, Crkva i groblje sv. Ivana u Makru, Crkva sv. Andrije u Kotišini, Crkva sv. Martina u Kotišini, Crkva sv. Ante u Kotišini, Crkva sv. Jure na Biokovu, Kapela sv. Nikole na lokalitetu Zakučje) (C)
- Interpretacija i signalizacija *in situ* memorijalnih spomenika (dr. Ante Starčević, dr. Franje Tuđmana, hrvatski branitelji u Domovinskom ratu, Revolucije, NOB-a u Velikom Brdu, NOB-a u Kotišini...) (C)

Turistička i interpretacijska vođenja i ture

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana zbirkama muzeja i centara za posjetitelje materijalne kulturne baštine (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana arhitekturom i urbanizmom (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana arheološkom baštinom (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana sakralnom baštinom (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana ličnostima i događajima javne plastike (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana maritimnom baštinom (B)
- Turistički obilasci brodicama (A)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana značajnim ličnostima (Fra Andrija Kačić Miošić i rod Kačića, Fra Jure Radić, Antun Gojak, Ante Rožić) (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana povijesnim narativima (cjelogodišnji programi) (B)
- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana običajima, tradicijom i predajom (papuča biskupa Bijankovića, picokare, biokovske vile, demonološka bića: vještice, vukodlaci, orbo; heroine iz doba kuge, biokovski ledari) (B)

Ponuda davatelja usluga

- Hoteli baštine (C)

- Specijalizirani dućani sa suvenirima inspiriranim nematerijalnom baštinom Makarske i znamenitim ljudima (papuča biskupa Bijankovića, Picokare, biokovske vile, heroine iz doba kuge, biokovski ledari, tradicionalne pjesme i plesovi, ...)

Hodočašća

- Svetište Vepric – hodočasnički doživljaj **(A)**

Na sljedećoj stranici: Makarska, glavni gradski trg, ustupila Turistička zajednica grada Makarske

Tema 3 Aktiviraj (se) kulturno

Poruka entuzijastima vizualnih umjetnosti

Aktivirati nešto znači pokrenuti. Zlikovac u kasnonoćnom filmu mogao bi reći: "Aktivirajte robotske kokoši!" Tada možete slobodno aktivirati daljinski upravljač i promijeniti kanal. No kada aktivirate destinaciju Makarska vizualnom kulturom, onda gledate u nizu nezaboravne filmove za koje ne želite da ikada prestanu. U takvoj aktiviranoj vizualnoj i multimedijalnoj kulturi i ti, ako već nisi, možeš konačno postati akter kulturnog događaja. Dapače, možeš postati baš dio koji čini razliku. A taj dio ćemo biti svi koji se u Makarskoj aktiviramo kulturno!

Doživljaji vizualne i multimedijalne umjetnosti

Aktiviraj (se) kulturno je tema koja obuhvaća 13 jedinstvenih doživljaja vizualne i multimedijalne umjetnosti, a cilja na entuzijaste vizualnih umjetnosti.

Glavni doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Centar za vizualne umjetnosti Gojak Merkur 5 (C)
- Vila Irena (C)

Festivali Makarska

- *Fotografski kamp i festival fotografije* (C)
- *Filmski festival Kino Mediteran* (C)

Prateći doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Prostor za umjetničke rezidencije u Palači Tonoli (C)

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Prodajne galerije uličnih umjetnika na otvorenom ... (A)

Festivali Makarska

- *Likovne kolonije* (B)
- *Sharebox Makarska* (B)

Aktiviranje urbanog prostora

- Programi urbanih intervencija i umjetničkog aktivizma (C)

Podržavajući doživljaji

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Interpretacija i signalizacija *in situ* galerija, atelijera i udruga vizualnih umjetnosti (ateljieri Srzić, Dragičević, *New World Lover Art Gallery*, galerija Gorana Novovića...) (C)
- Interpretacija i signalizacija suvremene javne plastike (U korak s vremenom, Bonaca, Tinov spomenik...) (C)

Ponuda davatelja usluga

- Tematski barovi inspirirani vizualnim umjetnostima (C)
- Specijalizirani dućani s unikatnom ponudom (moda, dizajn, keramika, staklo, dizajn, ...) (C)

Na sljedećoj stranici: Skulptura „U korak s vremenom“, ustupila Turistička zajednica grada Makarske

Tema 4 *Slavimo zajedno*

Poruka entuzijastima izvedbenih umjetnosti

Slaviti znači obilježiti poseban dan, događaj ili praznik. Najveće slavlje u zajednici je svakako festival. Festival može biti cjelodnevna serija glazbenih predstava ili vikend kratkih predstava ili koncerata. Festivalom se može nazvati svaki program sastavljen od mnogo različitih točaka, a posebno u trajanju od cijelog dana ili nekoliko dana. Za nas su Festivali "velika svečanost", koja traje cijelu godinu, ali na sasvim drugačiji način. Neki su naši festivali glazbeni, drugi plesni i kazališni, a poneki multimedijalni. No svaki je visoko kvalitetan doživljaj s vrhunskim izvođačima. Naša je čast i veselje pozvati te na zajedničko slavljenje! Događaji puni umjetnika, kreativnosti, radosti, osmijeha i uzbuđenja. Ljudi se povezuju s različitim umjetničkim žanrovima i međusobno, dobro se zabavljaju, stvaraju nezaboravne doživljaje, ponovno nam dolaze - to je siguran znak da je slavlje neodvojivi dio duha Makarske!

Doživljaji izvedbene i multimedijalne umjetnosti

Slavimo zajedno primarno se obraća entuzijastima izvedbenih umjetnosti. Okuplja 17 doživljaja. Većinu čine brojni festivali izvedbenih umjetnosti, ali uključuje i ključna događanja slavljenja zajednice.

Glavni doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Centar izvedbenih umjetnosti (CIU) na Živkinom dvoru (C)

Festivali Makarska

- Međunarodni etno festival MEtno (A)
- Makarska jazz festival (A)
- Festival ulične umjetnosti (C)

- kULTRA (B)
- Kazališni festivali (C)
- Advent (B)
- Uskrs (B)
- Zimski karneval (B)
- Ljetni karneval (B)
- Dan grada (A)

Prateći doživljaji

Festivali Makarska

- Maestrale (A)

Aktiviranje urbanog prostora

- Programi urbanih intervencija i umjetničkog aktivizma (C)
- Kućni ljubimci (C)

Turistička i interpretacijska vođenja i ture

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana plesom i glazbom (cjelogodišnji programi) (B)

Podržavajući doživljaji

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Nove tematske staze inspirirane plesom i glazbom – kulturna infrastruktura na otvorenom (cjelogodišnji programi) (C)

Ponuda davatelja usluga

- Tematski barovi inspirirani izvedbenim umjetnostima – razvoj ponude davatelja usluga (C)

Na sljedećoj stranici: MEtno festival, ustupila Turistička zajednica grada Makarske

Tema 5 *Opusti se i uživaj u Makarskoj*

Poruka entuzijastima eno-gastronomije

Opustiti se je glagol koji opisuje osjećaj manje stresa ili napetosti. Ako se želite opustiti nakon ludog radnog tjedna, ili hektičnih mjeseci rada, posao-kuća, vrijeme je za kreativno opuštanje. Kreativno se opustiti znači uživati u nečemu što pak znači zabaviti se radeći što god volite. Kada se opuštamo manje smo formalni, manje suzdržani... Postajemo otvoreniji i spremniji primati ljepotu koja nas okružuje. Reći da uživate u nečemu veliki je kompliment: to znači da vam se to sviđa i čini vas sretnim. Neki ljudi uživaju u sportu; drugi uživaju u glazbi. Mnogi ljudi uživaju u plivanju, filmovima, sunčanim danima, kućnim ljubimcima i vježbanju. Različiti ljudi uživaju u različitim stvarima. U Makarskoj možete uživati u puno toga. Zato dođi u Makarsku, kreativno se opusti u našoj ponudi kulture za dušu i tijelo.

Doživljaji eno-gastronomije

Opusti se i uživaj u Makarskoj tema je koja okuplja 10 doživljaja duha mjesta Makarske, primarno za entuzijaste za vino i gastronomiju.

Glavni doživljaji

Kulturna infrastruktura u zatvorenom

- Gastronomski centar Stara ribarnica (C)

Festivali Makarska

- Festival hrane (C)

Ponuda davatelja usluga

- Restorani s ponudom autentične gastronomske tradicije (torta makarana, mediteranska kuhinja, podbiokovska kužina...) (C)

Prateći doživljaji

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Interpretacija i signalizacija *in situ* gastronomske tradicije (gradska tržnica, kupovina ribe iz kočarica, mjesta kušanja torte makarane, mjesta kušanja mediteranske kuhinje, mjesta kušanja biokovske kužine...) (C)

Podržavajući doživljaji

Kulturna infrastruktura na otvorenom

- Nove tematske staze inspirirane gastronomskom tradicijom (C)

Turistička i interpretacijska vođenja i ture

- Turistička i kostimirana interpretacijska vođenja inspirirana gastronomskom tradicijom (B)

Aktiviranje kulturnog krajolika

- Solana Ramova

Aktiviranje ruralnog prostora

- OPG-ovi (C)

Specijalistički i stručni studijski programi

- Diplomski studij hotelijerstva i gastronomije (C)
- Međunarodni master za inovacije u gastronomiji (C)

Na sljedećoj stranici: Park Osejava, ustupila Turistička zajednica grada Makarske

Tkanje duha mjesta Makarske

Kako bi se stvorilo tkanje duha mjesta Makarske, njeni vodeći, podržavajući i pozadinski doživljaji pozicioniraju se u prvi, srednji ili pozadinski plan tkanja. Pet kulturnih tema provlači se kroz tkanje, povezujući tematski povezane doživljaje.

Povezivanje tema i doživljaja

Pozicioniranje i tematsko umrežavanje doživljaja kulturnog turizma duha mjesta ključ je za povezivanje destinacije s posjetiteljima. Istodobno, pozicioniranje i tematiziranje kulturnih iskustava služi strateškoj svrsi: razvijati jedinstveni duh i osjećaj duha mjesta Makarske. Doživljaji Makarske jedinstveni su i mogu se iskusiti samo u Makarskoj. Niti jedna druga destinacija ne nudi ove doživljaje.

Zajedno, kulturni doživljaji Makarske i njezine kulturne teme, stvaraju jedinstveno i autentično tkanje osjećaja duha mjesta. Interpretacija duha mjesta animira tkanje destinacije: (1) naglašavajući kulturne teme; (2) povezivanjem prošlosti i sadašnjosti Makarske, njezinih postignuća, njezinih vizija i vizionara korištenjem narativa i priča; i (3) otkrivanje nematerijalne baštine i atributa duha mjesta.

KULTURNE TEME MAKARSKE	DOŽIVLJAJI KULTURNOG TURIZMA			
	GLAVNI	PRATEĆI	PODRŽAVAJUĆI	UKUPNO
1. Istraži Makarsku pastoralu	10	9	13	32
2. Oslobodi istraživača u sebi	12	19	17	48
3. Aktiviraj (se) kulturno	4	5	4	13
4. Slavimo zajedno	11	4	2	17
5. Opusti se i uživaj u Makarskoj	3	1	6	10

Povezivanje tema s ciljnim skupinama

Svaka od kulturnih tema Makarske usmjerena je na jednu ciljnu skupinu kulturnog turizma. Infografika ilustrira kulturne teme Makarske i njezinih ciljanih kulturno turističkih skupina. Dvostruke kvačice označavaju koje su teme primarni doživljaji za određene kulturne turiste. Ipak ključno je da će različiti individualni kulturni turisti stvarati svoje osobne kombinacije doživljaja duha mjesta.

KULTURNE TEME MAKARSKE	PROFILI KULTURNIH TURISTA			
	BAŠTINSKI ENTUZIJASTI	ENTUZIJASTI VIZUALNIH UMJETNOSTI	ENTUZIJASTI VINA I GASTRONOMIJE	ENTUZIJASTI IZVEDBENIH UMJETNOSTI
1. Istraži Makarsku pastoralu	√√	√	√	√
2. Oslobodi istraživača u sebi	√√	√	√	√
3. Aktiviraj (se) kulturno	√	√√	√	√
4. Slavimo zajedno	√	√	√	√√
5. Opusti se i uživaj u Makarskoj	√	√	√√	√